

Monimuotoisuutta ja hiilineutraaliutta vahvistava metsien, vesien ja maan käyttö

Visio ja tavoitteet

2030-luvulla metsien, vesien, maan käyttö ovat kestäväällä hiilineutraaliutta, bio- ja kiertotaloutta ja luonnon monimuotoisuutta tukevalla pohjalla, ja luonnon tilan kehitys on saatu elpymisuralle. Suomalaisilla on laaja tietopohja luonnosta ja Suomessa on hyvät toimintaedellytykset luonnon ja ihmisen hyvinvointia tukeville innovatiivisille käytännöille, osaamiselle ja koulutukselle, ja tutkimuksen kehitys tukee tätä.

Luonnon monimuotoisuutta, hiilineutraaliutta ja ilmastonmuutokseen sopeutumista tukevat periaatteet ja käytänteet on integroitu osaksi kaikkea julkista päätöksentekoa. Vihreä siirtymä on toteutettu taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla. Monimuotoisuutta ja luonnonvarojen kestävä hoitoa ja käyttöä on edistetty eri tahojen yhteistyöllä mm. kehittämällä uusia välineitä yhteensovittaa ja edistää luonnon monimuotoisuuden suojelun ja eri toimintojen rinnakkaista olemassaoloa, poissulkevuuden ja vastakkainasettelun sijaan.

Tavoitteet:

- 1. Luonnon monimuotoisuutta edistetään kokonaisvaltaisesti kestävyysnäkökulmien eri näkökulmat huomioiden** julkisessa päätöksenteossa. Kansallista siirtymää toteutetaan yhdessä alueellisten ja sektorikohtaisten toimijoiden kanssa, ja tavoitteet ja toiminta ovat laajasti hyväksyttävissä. Ympäristökasvatusta ja kansalaisten luontotietoisuutta on lisätty ja tiedotuskampanjat, selvitykset ja hankkeet tukevat bio- ja kiertotaloutta, hiilineutraaliutta, ravinteiden kierrätystä, luonnonsuojelua, alueellista monimuotoisuutta ja asukkaiden lähiluontokokemuksia. Myös monimuotoisuuteen, hiilineutraaliuteen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvän koulutuksen ja tutkimuksen toimintaedellytykset on turvattu.
- 2. Monimuotoisuusnäkökohdat huomioidaan muiden kestävyysnäkökulmien ohessa kaikessa alueiden ja maankäytön suunnittelussa.** Maankäytön muutoksen kompensatio huomioidaan isoja hankkeita arvioitaessa (mm. infrastruktuuri, kaivostoiminta, tehtaat). Metsäkatoa on hillitty ja hiiltä sidotaan ja varastoidaan metsiin ja maaperään monimuotoisuus- ja vesistönäkökulmat huomioiden (mm. luonnonhoito). Ravinnejäännökset vesistöihin hillitään alueellisten vesienhoitosuunnitelmien mukaisesti.
- 3. Suojeluohjelmien riittävyys ja jatkuvuus varmistetaan ja niiden pinta-alaa on nostettu** kansainvälisten sopimusten mukaisesti, ja alueiden kytkeytyneisyyttä on

vahvistettu yhteistyössä maanomistajien kanssa. Olemassa olevien suojeluohjelmien (Metso, Helmi) rahoitusta on laajennettu, ja on otettu käyttöön uusia vaikuttavia ja kustannustehokkaita vapaaehtoisuuteen perustuvia toimia luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Lisäksi monimuotoisuutta edistetään muilla vaikuttavilla keinoilla kuten luonnonhoidolla.

Muutostarina

Huom! Katso polkukuva tämän tiedoston viimeiseltä sivulta.

Lähtötilanteessa (v. 2020) luonnon monimuotoisuus on uhattuna ja luonnonvarojen kokonaiskäyttö on lisääntynyt. Maatalouden hiilidioksidipäästöt ovat 6,6 milj. CO₂ tonnia. Metsien CO₂-nettonielu on kasvanut, mutta hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi tulee vielä tehdä toimia. Sisävesien tila on yleisesti hyvä, mutta Saaristomeren ja Suomenlahden tilanne on huolestuttava. Toimenpiteistä huolimatta muutosta kehityksessä ei ole tapahtunut, ja ongelma linkittyy luonnonvarojen ylikulutukseen sekä alueiden käyttöön yleisellä tasolla. Jo polun alussa havaitaan selvä ristiriita luonnonvarojen ylikulutuksen ja taloudellisen toiminnan välillä, eikä tälle ristiriidalle löydetä selkeää ratkaisua polkutyön aikana (ks. kappale Muutoksen epävarmuudet / mahdolliset ristiriidat).

Ristiriitatilanteesta huolimatta polkutyössä pyrittiin etsimään ratkaisuja niin, että visio toteutuisi ja tavoitteet saavutettaisiin. Polussa korostuvat hallinnolliset ohjauskeinot, tutkimustiedon lisäämisen tarve (kokonaisuus A) ja etenkin keskustelukulttuurin parantaminen tutkimustulosten tuomiseksi parlamentaarisen toteutuksen (B), aluehallinnon (D) ja toimialojen (E) käyttöön. Myös kansalaisten ympäristötietoisuuden lisääminen koulutuksen ja ympäristökasvatuksen kautta (C) koetaan tärkeäksi. Siirtymään pyritään taloudellisten kannustimien avulla (H) oikeudenmukaisuus huomioiden (F). Suojelutoimien (G) lisääminen varmistaisi monimuotoisuuden säilymisen, mutta toisaalta suojelupinta-alan noston koetaan uhkaavan taloudellista toimintaa.

Askelkokonaisuus A: Monimuotoisuuden tilan ja vaikutusmekanismien jatkotutkimus

Tutkimus ja seuranta on oltava jatkuvaa ja tutkimuksen on annettava syötettä kokonaisvaltaiseen parlamentaariseen päätöksentekoon, sillä hyvän ekologisen tilan ja monimuotoisuustavoitteiden saavuttaminen eri elinympäristöissä ja populaatioissa kuten metsissä ja vesistöissä sekä yhteys ihmisten hyvinvointiin, kasvatukseen ja ruokaturvaan vaatii tutkimustietoa päätöksenteon tueksi. Luontopääoman arvottaminen on tärkeä toteuttaa päätöksenteon kannalta. Uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön liittyvä tutkimus ja toisaalta ympäristön pitkäaikaisseurantojen rahoitus on varmistettava.

Askelkokonaisuus B: Parlamentaarinen sitoutuminen ja keskusteleva toteutus

Kansalliselle kestävyys siirtymälle tulee perustaa ylivaalikautinen parlamentaarinen ryhmä (ei koske ainoastaan tätä teemaa vaan koko kestävyys siirtymää), jotta sitoutumiselle saadaan jatkuvuutta. Keskustelukulttuuria tulee kehittää ja päätöksenteon on perustuttava tutkimustietoon, jonka levittämistä ja tiedonsiirtoa pitää parantaa. Erilaiset kansalliset strategiat ja lait (vrt. esim. kaivoslaki, luonnonsuojelulaki, ilmastolaki, metsälaki) tulee yhteensovittaa, haitalliset ja vääristävät tuet tulee poistaa ja ylikulutuksen ohjaamiseen tulee olla taloudellisia keinoja, kuten kiintiöitä ja kannusteita. Toisaalta teollisuus ei tue kiintiöajattelua (tässä ristiriita, mutta myös mahdollisuus, ks. kappale Muutoksen epävarmuudet / mahdolliset ristiriidat).

Askelkokonaisuus C: Ympäristökasvatus ja –koulutus

Ympäristökasvatusta on lisättävä kaikilla oppimisen tasoilla (perus-, ammatti, täydennyskoulutus), samoin ekososiaalista sivistystä tulee lisätä, jotta tieto talouden riippuvuudesta toimivista ekosysteemeistä tulee valtavirraksi. Lisäksi luonnon ja ilmastomuutoksen välisistä suhteista tulee lisätä tietoa ja osaamista.

Askelkokonaisuus D: Alueellisen hallinnon kehittäminen

Kunnille tarvitaan vahva ohjeistus kohti kestäviä, hiilineutraalisuutta ja monimuotoisuutta vahvistavia ratkaisuja. Valtion ja kuntien uudet keskustelurakenteet sparraavat kuntapäätäjät omaksumaan uudet strategiat (esim. ekologinen kestävyys, kiertotalous) osaksi päätöksentekoa, julkisia hankintoja ja kaavoitustoimia.

Askelkokonaisuus E: Toimialojen kestävyden tiekartat

Eri toimialojen ilmastotiekartat päivitetään sisältämään monimuotoisuusnäkökulmat, ja niitä toteutetaan yhteistyössä sektorikohtaisten toimijoiden kanssa. Tässä työssä tarvitaan tutkimustietoa ekologisista reunaehdoista ja toiminnan vaikutuksista. Riskien arviointia ja suunnittelua toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Askelkokonaisuus F: Oikeudenmukaisuus ja vastuunjako

Sosiaalinen oikeudenmukaisuus on turvattava, kun ylikuluttavia toimintamalleja puretaan. Tämä vaatii rahoitusta siirtymän aiheuttamille kustannuksille (esim. työntekijöiden uudelleen koulutus). On huomioitava alkuperäiskansojen oikeudet ja osallistaminen, ylisukupolvisuus, sekä mm. oikeus omistamaansa omaisuuteen. Toisaalta kyseessä eivät ole vain ihmisten oikeudet vaan myös luonnolla on oikeuksia ("rights to nature").

Askelkokonaisuus G: Monipuoliset, joustavat ja riittävät suojelutoimet

Olemassa olevat hyvät suojelukäytännöt on hyödynnettävä täysimittaisesti (HELMI, METSO). Lisäksi tarvitaan joustavia ja innovatiivisia suojelutoimia ja rahoitusta niihin. Tarvitaan monitavoitteisia maankäyttösuunnitelmia, jotta esim. lajien suojelua, metsien kestävää käyttöä ja biopohjaisia ratkaisuja ja elinympäristöjen hyvä tila voidaan edistää. Vapaaehtoisuuden rinnalle tarvitaan lainsäädäntöä ja rahoitus pohjan laajentamista toimeenpanon toteuttamiselle, mutta suojeluun pakottaminen (rahoitus esim. hallitusohjelmaan) tai tiukat suojelutoimet

nähdään ristiriitaisina teollisen toiminnan edellytysten turvaamisen kanssa (ks. kappale Muutoksen epävarmuudet / mahdolliset ristiriidat).

Askelkokonaisuus H: Kannustimet

Taloudellisia kannustimia tarvitaan ekologisen ja ilmastokestävyyden edistämiseksi (esim. päästömaksut ja –hyvitykset kasvihuonekaasuille). Hinnoittelu tulee tuoda mukaan julkisen hallinnon suunnitteluun monimuotoisuuden edistämiseksi ja osaksi vaikutusarviointeja. Tarvitaan luonnon monimuotoisuutta ylläpitävät sertifiointijärjestelmät ja yksityissektorin sitoumukset, luontopääoman huomioiminen sekä hyvä yhteistyö. Kompensaatio nähdään haasteellisena keinona (ks. kappale Muutoksen epävarmuudet / mahdolliset ristiriidat).

Arvio muutoksen etenemisestä

- Muutoksen toteutuminen vaatii uusia toimintamalleja ja käytäntöjä (sekä sitoutumista), jotka on saatava käyntiin mahdollisimman nopeasti, sillä vaikutukset luonnon tilaan tulevat viiveellä.
- Lainsäädännön osalta esim. luonnonsuojelulain ja maa- ja rakennuslain päivitykset ovat meneillään, samoin biotalousstrategian ja kiertotalouden strategisen ohjelman päivitys, mutta eri lakien ja strategioiden yhteensovittamista peräänkuulutetaan.
- Loppuun asetettu tavoite luonnonvarojen kulutuksen sovittamisesta ekologisiin reunaehtoihin on erittäin haastava, ja kysymyksenä on myös miten globaali ulottuvuus ja kehitys muualla huomioidaan (tässä polkutyössä ei huomioitu globaalia näkökulmaa), sillä Suomessa on paljon kansainvälisillä markkinoilla toimivia yrityksiä.

Muutoksen epävarmuudet / mahdolliset ristiriidat

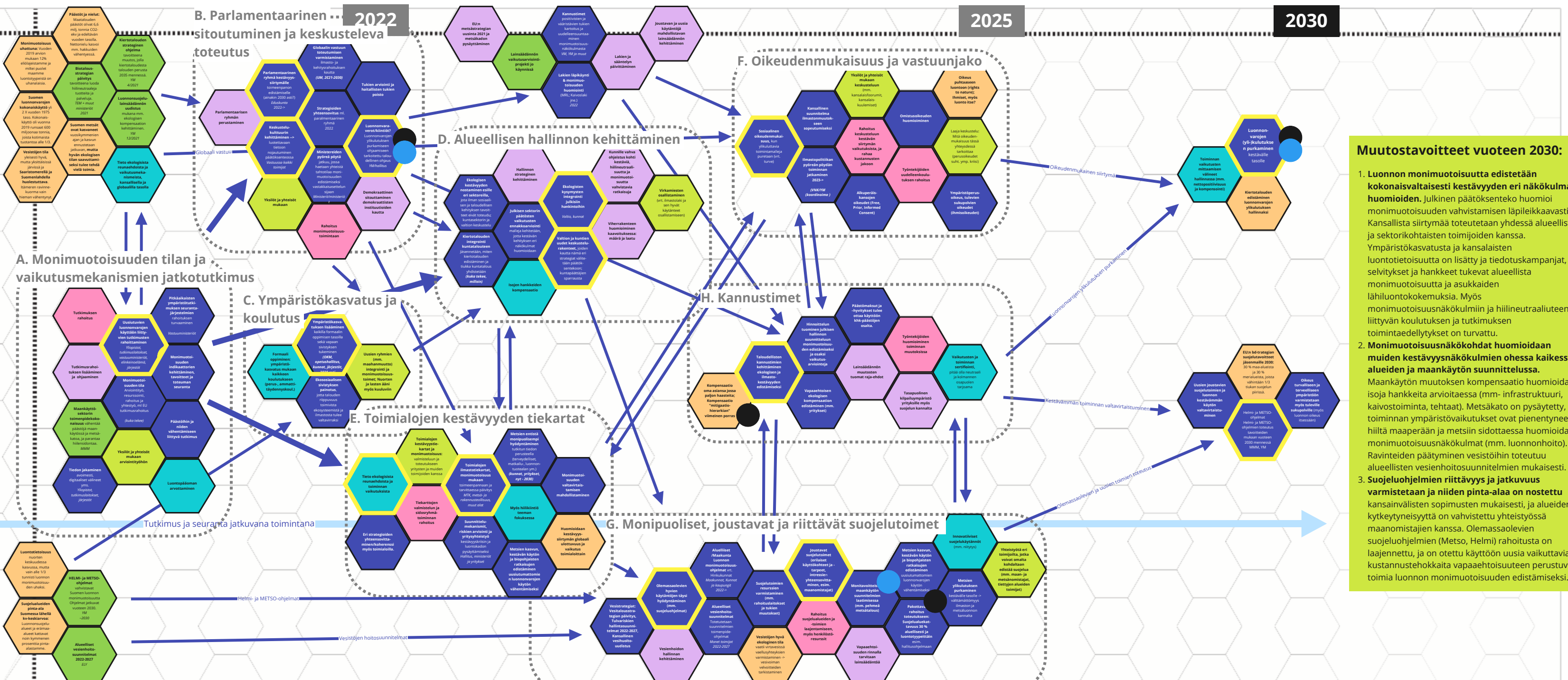
- Luonnonvarojen ylikulutuksen purkaminen: Kestävän kehityksen edellytys IPBESin mukaan on luonnonvarojen ylikulutuksen purkaminen, johon tarvitaan voimakkaita ohjauskeinoja, kuten nykyistä huomattavasti suurempi suojelupinta-ala sekä esimerkiksi riittävän voimakas luonnonvaraverotus. Toisaalta, elinkeinoelämässä pelätään, että jos Suomessa vähennetään taloudellista toimintaa, se tapahtuu jossain muualla. Ylikulutus siirtyy muualle.
- Luonnonvaraverot/kiintiöt: Voidaan nähdä sekä uhkana että mahdollisuutena. Teollisuus ei tue kiintiöajattelua, mutta toisaalta verot ja kiintiöt voidaan nähdä myös mahdollisuutena tuoda uusia kestäviä toimintamalleja ja tuotteita markkinoille.

- Suojelutoimet: Suojelutoimien lisääminen varmistaisi monimuotoisuuden säilymisen, mutta toisaalta suojelupinta-alan nosto, etenkin ”suojeluun pakottaminen” ja alue- ja luontotyypeittäin tehtävä suojelu nähdään uhkana teollisuudelle.
- Kompensaatiot: Kompensaatioissa on valtava määrä haasteita. Mitigaatiohierarkian mukaisesti kompensatio on viimesijainen keino luonnon monimuotoisuuden suojelussa. Toisaalta, esim. metsiä ei pidä valjastaa antamaan lisää aikaa fossiilisten päästöjen jatkamiselle. Mikäli hiilikompensaatiohankkeet yleistyvät ja painottuvat metsien hiilivaraston säilyttämiseen, ne muodostavat merkittävän riskin kotimaiselle metsäteollisuuden raaka-aineen hankinnalle.

Politiikkaperiaatteiden toteutuminen polulla

1. *Oikeudenmukaisuuden varmistaminen*: Pyrittävä huomioimaan vaikutuksien oikeudenmukaisuus, työnmuutoksen oikeudenmukaisuus, tulevat sukupolvet, ihmisoikeuksien toteutuminen, sekä luonnon oma oikeus (”rights to nature”).
2. *Koko yhteiskunnan osallistaminen ja osallisuus*: Perustettavalla parlamentaarisella ryhmällä olisi suuri merkitys. Haavoittuvat ryhmät pyrittävä saamaan mukaan. Samoin osallistavat hallinnolliset prosessit.
3. *Heikoimmassa asemassa olevien korostettu huomioiminen (Leave no-one behind)*: Pohdittavaksi jää, kenen ääni oikeasti kuuluu, kenen ääni painaa?
4. *Pitkäjänteisyyden ja kansallisen politiikkajohdonmukaisuuden varmistaminen*: Parlamentaarinen ryhmä olisi ylivaalikautinen ja toisi jatkuvuutta. Toimijat tarvitsevat pitkäjänteisyyttä ja ennakoitavuutta. Talouden kasvun suhde luonnonvarojen käyttöön ristiriitainen (tämä muutospolku suhteessa polkuun 6. Hyvinvointia edistävä talous ja työ sekä kestävä kulutus).
5. *Globaalin vastuun ja globaalin johdonmukaisuuden varmistaminen*: Toiveena, että Suomi ottaisi edelläkävijän roolin kestävydessä. Suomella on hyvä maine, on puhdas luonto, vesi, vihreä maa, korkea koulutus. Toisaalta haastetta on siinä, että tämä polkutyö on toimintaan Suomen sisäpuolella, mutta monet yritykset toimivat kansainvälisillä markkinoilla. Jos Suomessa vähennetään taloudellista toimintaa, se tapahtuu jossain muualla.
6. *Kestävän kehityksen politiikan muutosvoimaisuus*: Erityisesti ollut haasteita toteuttaa SDG 14 (Conserve and Sustainably Use the Oceans, Seas and Marine Resources for Sustainable Development) ja SDG 15 (Protect, Restore and Promote Sustainable Use of Terrestrial Ecosystems, Sustainably Manage Forests, Combat Desertification, and Halt and Reverse Land Degradation and Halt Biodiversity Loss). Toisaalta SDG 14 ja 15 on

muotoiltu niin ympäröivästi, että meidän tulisi itse vaikuttaa siihen, miten ne (tavoitteet) toteutetaan.

Muutostavoitteet vuoteen 2030:

- Luonnon monimuotoisuutta edistetään kokonaisvaltaisesti kestävyiden eri näkökulmat huomioiden.** Julkinen päätöksenteko huomioi monimuotoisuuden vahvistamisen läpileikkaavasti. Kansallista siirtymää toteutetaan yhdessä alueellisten ja sektorikohtaisten toimijoiden kanssa. Ympäristökasvatusta ja kansalaisten luontotietoisuutta on lisätty ja tiedotuskampanjat, selvitykset ja hankkeet tukevat alueellista monimuotoisuutta ja asukkaiden lähiluontokokemuksia. Myös monimuotoisuusnäkökulmiin ja hiilineutraaliuteen liittyvä koulutus ja tutkimuksen toimintaedellytykset on turvattu.
- Monimuotoisuusnäkökohdat huomioidaan mauiden kestävyysnäkökulmien ohessa kaikessa alueiden ja maankäytön suunnittelussa.** Maankäytön muutoksen kompensatio huomioidaan isoja hankkeita arvioitaessa (mm- infrastruktuuri, kaivostoiminta, tehtaat). Metsäkato on pysäytetty, toiminnan ympäristövaikutukset ovat pienentyneet ja hiiltä maaperään ja metsiin sidottaessa huomioidaan monimuotoisuusnäkökulmat (mm. luonnonhoito). Ravinteiden päätyminen vesistöihin toteutuu alueellisten vesienhoitosuunnitelmien mukaisesti.
- Suojeluohjelmien riittävyys ja jatkuvuus varmistetaan ja niiden pinta-alaa on nostettu kansainvälisten sopimusten mukaisesti, ja alueiden kytekyneisyys on vahvistettu yhteistyössä maanomistajien kanssa.** Olemassa olevien suojeluohjelmien (Metso, Helmi) rahoitusta on laajennettu, ja on otettu käyttöön uusia vaikuttavia ja kustannustehokkaita vapaaehtoisuuteen perustuvia toimia luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.